

# Consequences of Complacency

## פרשת בחוקתי

3 Artscroll - Seder Chumash

14 But if you will not listen to Me and will not perform all of these commandments; 15 if you consider My decrees loathsome, and if your being rejects My ordinances, so as not to perform all My commandments, so that you annul My covenant — 16 then I will do the same to you; I will assign upon you panic, swelling lesions, and burning fever, which cause eyes to long and souls to suffer; you will sow your seeds in vain, for your enemies will eat it. 17 I will turn My attention against you, you will be struck down before enemies; those who hate you will subjugate you — you will flee with no one pursuing you.

18 If you will follow My decrees and observe My commandments and perform them; 4 then I will provide your rains in their time, and the land will give its produce and the tree of the field will

14. — ואם לא השקעו לי. — But if you will not listen to Me, i.e., if you will not engage in Torah study. If someone refuses to learn, it is inevitable that he will not perform... these commandments (Rashi).

4 14-15. The Admonition has begun with a chain reaction of sin, composed of seven steps, each one leading to the next. You will: (a) not dedicate yourselves to Torah study; (b) eventually stop performing commandments; (c) be revolted by others who are loyal to the Torah; (d) hate the Sages who expound the ordinances; (e) prevent others from being observant; (f) deny that God gave the commandments, i.e., that they are My ordinances and (g) deny the very existence of the God Who made the covenant (Sifra). This is the only place in the chapter where specific sins are listed. The later series of seven punishments are based on Israel's apathetic or negative attitude toward God's wrath, for the national apathy toward the Divine reaction to sin is tantamount to a stubborn continuation of those very same sins.

5 בדברי רשיי כאן מבואר דבר זה: אם לא תשמעו לי - להיות עמלים בתורה שלבסוף תכפרו בקב"ה, הרי מדובר במי שלומד ועוסק בתורה, אלא חסר לו רק את היגיעה והעמל בתורה, ועל עבירה זו כותבת התורה שלבסוף יגיע עד כדי כפירה בעיקר. נורא למתבונן!

תפארת שמסון • מאמרים

7

גודל חיוב עמלה של תורה בכל עת

מצות תלמוד תורה שונה בעיקר חיובה מכל המצוות: לכל מצוה נקצב זמן מסויים בו עלינו לקיים את המצוה - תפילין ביום, לולב בסוכות, ציצית בבגד יום וכו'. לעומת זאת זמן חיובה של מצות ת"ת הוא בכל עת וזמן שאדם יכול ללמוד, וכדברי הרמב"ם הנוודעים בהל' תלמוד תורה (פ"א הל' ה-ו): "כל איש מישראל חייב בת"ת, בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין וכו', גדולי חכמי ישראל היו מהן חוטבי עצים ומהן שואבי מים ומהן סומיין, ואעפ"כ היו עוסקין בתלמוד תורה ביום ובלילה וכו'. עד אימתי חייב ללמוד תורה? עד יום מותו" וכו', עכ"ל.

העצה להתמדה - "והערב נא"

8

החשובה לשאלה זו טמונה בברכת התורה. אחרי שיהודי מבין "אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעסוק בדברי תורה", מתעוררות בלבו התמיהות הנ"ל: מה הכוונה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו" - למי צויות ואיך צויות? מהי האפשרות המעשית לקיים את הציווי ה'יבש' "לעסוק בדברי תורה"?

\* סוד הענין הוא: "והערב נא ה' אלוקיננו!" זוהי אמנם תפילה, אך זו גם תשובה על השאלה.

"והערב נא ה' אלוקיננו" זו תפילה מיוחדת שהתורה תהיה מתוקה ועריבה לחיבנו. זוהי פשוט בקשה לזכות לקבל את היכולת המעשית ללמוד תורה. וכבר נדענו דברי האור החיים הק' עה"פ "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך" (דברים כו, יא) - "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למאומה".

כעין זה מצינו שכתב החזו"א באגרותיו (ח"ג, אגרת א): "הזיווג של התכמה עם האדם א"א בלי כמיהה ותיאבון, דברי תורה חביבין - כח החיבה פותח את המח

ואת הלב לבלוע תכמה בינה ודעת. 'אמרו עליו על ר' יוחנן: אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוח יבואו לו' (ילקוט' ש' משפטים רמז שט"ג). הרי לנו, שע"י החיבה יבוא הלומד להתמיד בלימודו, וגם עי"ז תיחזק התורה על לוח לבו.

6 הלקח פרשת בהר - בחוקתי והלבוב

כחייב בחוכמה "והלכתי אף אני עמכם וגו' שבע על חטאיכם, והנחתי עליכם חרב נקמת נקם צרים ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר וגו'", ופי' רש"י דשבע צרות וזכרו כלן בפסוקים נגד ה' עבירות, במחילת הפרשה מביא רש"י ה' עבירות, לא למד לא עשה, מואס באמרים העושים וכו', וכאן חושב

רש"י ה' עושים, חרב, מלור, דבר, וכו', הרי שמרב נוקמת נקם צרים הוא העושה עביר לא למד. הנה צוה"ק מוזכר עיין זה של "חרב נוקמת נקם צרים" הרבה פעמים על עיני מסרון קדושה, היינו נקם צרים, כל קדושת צרים מילה, וכאן מבואר כי החרב בא על שלא למד.

כי האדם עוסק בתורה רק בחלק של המה, היינו שלומד בחופש ששמי, או אין המה כולו עסוק בתורה, ונשאר חלק פניו שאינו מכוון בתורה, שה"ו יכול להיות עסוק בצרכים אחרים, ונשאר פתוח לנדרים אחרים, משא"כ כשלומד צעין בעמקות המה, או כל המה מחלפן צעק המורה ויש לו שמירה מהרהור עבירה ועון ה"ו. וזה הכוונה שצנדי שיהי שמור נקדושה צריכים עמילות בתורה, שיעמול בתורה ולא יהי הלימוד בחופש שטף, כי רק אז המורה הוא שמירה עליו, ולכן החרב נוקמת נקם צרים בא ה"ו על מסרון ההעמקות בתורה, על זה שלא למד בעמלות.

וב'רוח חיים' (אבות פ"ו מ"א) כתב: "וכל אשר יוסיף ללמוד כן יוסיף להפוך ללמוד עוד, ובאהבת התורה ישגה, ויתשוב והלואי שיוכל לא לישון, ולא לאכול רק כל הימים וכל הלילות ליגע ולעיין ולשתות בצמא את דבריה וכו', וכמוש"כ 'באורך נראה אור' (תהלים ל, פ) - רוצה לומר באור תורתך נראה עוד אור תורה, כי ע"י אור שהשגנו נראה יותר שיש עוד אור ונקוה להשיגו וכו' וכן להלאה, ועי"ז יתאווה תאוה להבין ולהשיג עוד, עד כי ישיג כל סתרי העולם ומלואה".

ההתמדה בתורה מולידה עריבות בלימוד, והיא הכלי שעל ידו מתאוה אדם להוסיף לימוד על לימודו והתמדה על התמדתו!

וכך פי' הרד"ק עה"פ "בחוקותיך אשתעשע, לא אשכח דבריך" (תהלים קיט, טז): "כשאני מתבונן בהם [בד"ת], אני משתעשע בהם, לפיכך לא אשכחם כי הם לי לישון ולשמחת לבב, עכ"ל. והוסיף כי כך גם להיפך: אדם שלימוד התורה קשה עליו - בסופו של דבר לא יוכל ללמוד, עיי"ש.

ועליו לדעת כי מה שהגאון מוולנא זצ"ל היה מסוגל ללמוד בהתמדה עצומה שעות על גבי שעות, ואילו אני, אחרי לימוד דף גמרא במשך חצי שעה מתעייפים, הוא משום שהתורה אצלנו אינה דבר מתוק כפי שהיתה אצלו. וכיוון שכן, סוף כל סוף הלימוד עצמו קשה ומעייף מאוד. העצה היחידה היא להביא למצב שהלימוד יהיה מתוק וערב.

כל אדם יכול ליטול לידו עיתון או ספר סיפורי צדיקים, להתחיל לקרוא בהם, ולהמשיך ללא הרף בלי לחוש שעבר חצי לילה וכבר ארבע לפנות בוקר... כמו כן כל אחד מסוגל להסתובב במשך יום שלם כשסוכריה בפיו ולא להתעייף... אבל התורה, תחילתה מרירות וסופה מתיקות. האמונה בהש"ת וההכרה הפנימית כי לימוד התורה הוא הדביקות בהש"ת, הולידה בלב גדולי הדורות השקת התורה ומתיקות נפלאה בכל תיבה של תורה שלמדו, ומתיקות זו היא שעמדה להם ללמוד בהתמדה כה גדולה.

הרי לנו, שעצם ההשקעה בעמלה של תורה מולידה אצל העמל בה השתוקקות עצומה עד שנועשה אצלו כל מר מתוק. עריבות זו שירגיש תהיה כלי נפלא להגביר חיילים בהתמדתו.

ת"ח שונים במהותם מעמי ארצות

10 מדוע באמת צורת לימוד התורה היא רק ע"י עמל ויגיעה?

ביאור הדבר נראה עפ"י יסוד מפורסם מהמשגיח דמיר רבי ירוחם זצוק"ל. ידוע מה שמוכר ב'כחור', שאף שרגילים לחלק את הנבראים לארבע חלוקות: דומם, צומח, חי ומדבר, לאמיתו של דבר ישנן חמש חלוקות, ו"ישראל" דרגתו מעל המדבר. והוסיף שם ה'כוזרי', שכשם שישנו הבדל מהותי בין הדומם לצומח ובין החי למדבר, כך ההבדל בין אומות העולם לכלל ישראל הוא הבדל בעצם! אין זו מדרגה עליונה אלא הבדל במציאות.

על יסוד דברים אלו בנה המשגיח זצ"ל שישנה דרגה ששית, והיא - עמלי תורה.

המקור לכך הוא דברי המשנה (אבות פ"ג מ"א): "חביב אדם שנברא בצלם. חביבין ישראל שנקראים בניו למקום. חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה". התנא מנה כאן שלוש חביבויות ואנו למדים מכאן שאותו הבדל שישנו בין אדם לישראל, קיים גם בין אדם מישראל לבין מי שעוסק בתורה! כשם שאנו מבינים שעל אף שלגוי ולישראל ישנה צורת אדם שווה, מ"מ חלוקים הם בעצם מהותם ומציאותם, כך גם יהודי ות"ח העמל בתורה חלוקים בעצם מציאותם.

יתירה מזאת, כשם שהבהמה מעצם טבעה אינה מסוגלת לקלוט את מציאות האדם, את הרגשותיו, מעשיו וכוחותיו, שכן נברא אינו יכול לקלוט מעבר למציאות שבה הוא חי, כך גוי לא יכול לתפוס מהו יהודי. וכמו שמצינו בחז"ל (ע"י ע"א): "אמר לי איסור גיורא: 'כי הוינן בארמיותן אמרינן יהודאי לא מנטרי שבתא, דאי מנטרי שבתא כמה כיסי קמשתכחי בשוקא' - כשהיינו גויים היינו אומרים שהיהודים אינם שומרים שבת, כי אם הם שומרים שבת - הרי יש כמה ארנקים בחוב, וכיצד יתכן שישנו ארנק בחוב והם אינם מרימים אותו? זה לא יכול להיות! ודאי הם מכניסים את הארנק לכיסם בהיחבא..."

11 גבשם שהגוי אינו מבין את היהודי - כך יקודי שאינו שומר תורה ומצוות אינו מבין יהודי שומר תורה ומצוות; הוא לא תופס כיצד ניתן בכלל לשמור שבת. איזה עונג יש ביישיבה כל היום בבית בלי להאזין מעט לאמצעי התקשורת, או לכה"פ להדליק חשמל, לעשות משהו! לידו זהו פשוט בית-סוהר! וכך גם לגבי שאר מצוות התורה.

אך אנו יודעים שדווקא מצורת חיים זו אדם מתענג ונהנה. אנו ראינו ארנקים בשבת, ועם כל זאת אין לנו בזה אפי' סדך של נסיון, כי אנו שומרי שבת, ברוך ה'. אבל מי שאינו שומר תומ"צ אינו מסוגל להבין זאת, כי זוהי מציאות אחרת!

\* כמו כן, אדם שלא זכה להיות מכלל עמלי התורה אינו מסוגל להבין מהו לימוד תורה. הוא מציץ לאולם הישיבה, ולתמהונו הרב הוא רואה את כולם רוכנים על גמרות ישנות וממלמלים כל היום בעניינים שנראים לו רחוקים כדיני שור ופרה וכד' שכבר מזמן אינם קיימים בעולם המודרני. נפעם הוא לראות אנשים שנראים נורמלים, מן הישוב, משקיעים את כל עצמותם בבידור דברי קמאי שמלפני כמה מאות שנים, הוא לא מבין מה הם עושים שם! מדוע? כי מציאותו שונה בתכלית ממציאותם של בני התורה!

ועליו לדעת שכשם שברור לנו שמי שאינו שומר שבת הוא חפצא אחר, כמו בהמה ביחס לאדם - כך מי שלא קנה תורה הוא פשוט חפצא אחר! הוא לא מבין איך אפשר ללמוד כל הזמן! הוא לא מבין איך אפשר להגיע לכך, איך אפשר לחיות כך, ועוד להחזיק משמחה עם אשה וילדים, איך אפשר?! והתירוץ הוא: מי שאינו כזה - פשוט לא יבין זאת! אך מי שקנה מדרגה זו יודע שלימוד התורה הוא התענוג האמיתי, עצמותם של כל החיים!

והנה מעלה זו, שיהודי שומר תומ"צ אינו ממין ה"מדבר" אלא מציאות לעצמה, אינה נקנית ע"י פעם אחת שישמור שבת או יניח תפילין, אלא "הרגל שנועשה טבע". החזרה שוב ושוב על שמירת השבת, העמידה החוזרת בנסיון - היא שהופכת את האדם למין אחר, למציאות אחרת, לטבע אחר.

• וכך גם בלימוד התורה: אם רוצים אנו ליצור מציאות שונה - להיעשות ב'תורה' - צריך פשוט לשבור את המחיצה, וזה בא ע"י רציפות של לימוד. ע"י תקופה מסוימת; חודש, חודשיים, שלושה חודשים של לימוד תורה בהתמדה גדולה וברציפות, עד שקונים קניינים בתורה.

12  
מכתב מאליהו  
נפש עמל עמלה לו

האדם העמל בדבר מסוים, כמדת עמלו מתקשר הוא אליו, ואהבתו לדבר זה מתגברת והולכת עם הגברת היגיעה. אנו רואים כי אדם שעמל לצורך צד וטורה בגידולו, נקשר אליו עד שמתחיל לאהוב אותו. כי על-ידי שהשקיע בו את כוחותיו ועמל בו, רואה הוא בעצף חלק מעצמו. \* מהאני שלו, ולכן מקושר אליו; ומשום כך מרבה הוא לטפחו ולספוחו כפי שהעץ שלו יראה נאה. יסוד זה הורגנו חזיל (כבא מצינא ליה): אדם רוצה בקב שלו מתשעף קבים של חבירו, ובאור שם רש"י: חביבה עליו על ידי שעמל בהן; ובר' מפורש כדברינו, שעל ידי העמל הדבר מתחבב על האדם. (עי' סדך א' בקונטרס החסד סדך ד', שם מבואר שאהבה היא תולדת נתיבות).

עמלה של תורה

אם בדבר גשמי כך, בדבר רחני על אחת כמה וכמה. ככל שעמל אדם יותר לזכות במעלה רחנית, דבק הוא יותר במעלה זאת, עד שהופכת להיות קניין בנפשו.

שינוי בגמרא: אמר רבא: בתחילה נקראת (התורה) על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר - בתורת ה' חספה, ובתורתו יתגה יומם זלילה (עבודה זרה י"ט). ובאור שם רש"י: בנקראת על שמו של אותו תלמיד שטרט-בה. חזיל מגלים לנו שאם

**C** hazal (Toras Kohanim 2:3) teach that there is a seven-rung ladder which descends to "annulling My covenant" — i.e., denying belief in God. The first step is not studying Torah. Chazal (Shabbos 88b) add that not only does a lack of Torah study lead to heresy, but even Torah studied superficially will bring one to the same end: אמר רבא למימינים דה סמא דתני למשמאילין דה סמא דתני דמוקא, Rava said, "To those who go to the 'right' with the Torah, it is a potion of life; to those who go to the 'left' with the Torah, it is a potion of death." This means that the Torah itself acts as a potion of death to those who go to the left with it. Rashi explains that "going to the right" with it means that "they engage in it with all their strength and are preoccupied with knowing its secret, like someone who uses his right hand, which is his primary organ." From this statement we derive two important points: what it means to be "engaged in Torah" — i.e., "engaged with all their strength and preoccupied with it" — and what the essence of Torah study is: "to know its secret," its mystery.

The meaning of "Torah's secret" is not, as we are accustomed to saying, that in the Torah there is a revealed portion and a hidden

portion. The secret and mystery of Torah denote everything that a person is privileged to attain and understand. The very essence of Torah study is the revelation of secrets, to delve ever more deeply into the depth of Torah. This same knowledge of Torah assumes a new dimension when one immerses himself in it more deeply. Whatever such a person has already attained through his intense effort then becomes the simple meaning; as he plunges ahead, he plumbs more deeply, and he reveals the unknown, the incomprehensible. He is thus always occupied in the revelation of secrets.

16 This is true of both Torah Shebikstav, the Written Torah, and Torah Shebe'al Peh, the Oral Torah. When a young child begins studying "In the beginning God created," he has but a childish understanding of Creation; however, before he began to learn, even this was an unknown secret and mystery, and his rebbe revealed the mystery. According to how much more the child develops himself in knowledge and understanding, the concept of Creation becomes clearer to him, until he reaches the level of development sufficient to find in the concept of Creation the idea that Rashi cites in his commentary to the first words of the Torah: Rabbi Yitzchok's teaching that the Torah related the order of Creation so that we would know that Hashem has created and apportions the world as He sees fit. As the child grows, he sees more, and he finds in Rabbi Yitzchok what Ramban teaches: that mortal man is incapable of understanding the process of Creation, but Hashem wanted us to know that the course of history was shaped by man's virtues and sins, and it was this process that led to the choice of Klal Yisroel as Hashem's people. As the child develops further in his wisdom, he delves more deeply and realizes, as Targum Yerushalmi teaches, that Hashem created heaven and earth בחוכמתו, with wisdom.

This is a remarkable degree of advancement and development, with new insight at every level of development. Each insight reveals more, uncovers more, and the more that is revealed, the broader one's definition of "simple meaning" becomes. The student begins to study Gemara and hears a s'vara, logical reasoning, from his rebbe — but at this stage of his maturity, the s'vara is but a "fact," the revelation of something he had not known before. He does not yet feel the s'vara intellectually; it is only a bare s'vara, unrelated to his entire reasoning process. Nevertheless, he senses the revelation of a new world within Torah, the world of Torah logic. As he advances in learning, the very same s'vara assumes a new form. He has deciphered a mystery and transformed it into simple meaning, and his advancement expresses

itself in his continuing to discover what was hidden, in feeling and appreciating the s'vara, in his entire being becoming enveloped by the intellectual adventure of understanding.

17 The essence of Torah study, then, is to decipher the secret and mystery of Torah.

In Kuntres Emunah U'vitachon, Ramban teaches that there does not exist any portion of the mystical Torah that is divorced from the revealed portion; rather, the mystical Torah is but the profundity of the revealed Torah. The entire Torah is a single entity, and learning consists of engrossing oneself in it, finding what is obscure and what is concealed,

אדם טורה בלמודה, והנהגה בתורה יומם ולילה, נעשית התורה קנין בנפשו. עד שממלאה את כל תוכן חייו, ולכן, בקראת על שמר, כי שם מציון את התוכן הרוחני כידוע.

על תחילת ברכות התורה, אם בחקותי תלכו פירש רש"י: יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו. הרי קיום המצוות אמר, הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו — שתהיו עמלים בתורה, ע"ש. בכך פותחת התורה את פרשת הברכות, כיון שכל הברכות מתחנות בקנין התורה, והרי התורה נעשית קנין בגוף האדם רק על ידי עמלה על תורה.

וכן על פתיחת ההוכחה פירש רש"י: ואם לא תשמעו לי — להיות עמלים בתורה" וכו' ע"ש. הסרון העמל גורר אחריו את נפילת שבעת המדרגות, עד לדיחיה התחתונה (כמפורש שם ברש"י ספוק ט"ו ד"ה להפרכם, ע"ש). כי על ידי הסרון העמל מתרופף אצל אדם קנין התורה, והתורה יוצאת מלבו ח"ו, זה שרש, לכל התצוות החמורות המפורטות בתוכחה.

ועין בט"ו אריח על דיני ברכת התורה (סימן מ"ז סעיף א'). שמבאר את אמרת ר"ל שבית המקדש השני נחרב על שלא ברכו בתורה תחילה, ודרשו זאת מהספוק, על מה אברה הארץ וכו' על עובם את תורתו ולא הלכו בהי' — שלא ברכו בתורה תחילה, וזה לשון הט"ז:

...סילוק התורה לפי שלא הלכו בה, שהתורה אינה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה (ברכות ט"ג), והיינו שעוסקים בשלומל ומשא ומתן של תורה, כמו שנאמר על בחקותי תלכו — על מנת שתהיו עמלים בתורה, מה שאין כן באותם שלומדים דברי תורה, מתוך עונג ואינם יגיעים בה, אין התורה מתקיימת אצלם... וזה שלא ברכו בתורה תחילה, כי הברכה היא לעסוק בדברי תורה — דרך טורה דוקא, עכ"ל, ע"ש.

עבודתנו היא איפוא לעמול בתורה בדרך עסק וטורה, ועל ידי זה נהיה דבקים בתורה, והיא תקיים בנו ותהפך קנין בנפשנו.

עמלם של מצוות

כמו כן, בקנין מעלת המצוות זוכים על ידי מסירות ועמל, אמר ר"ל: יפה פעם אחת בצער ממאה פעמים בלא צער, וביאר אמו"ר זצ"ל, שזה נאמר אפילו על צער כל שהוא, כי בשמים מתחשבים אפילו עם הצער הכי קטן, כאמרו (ערכין ט"ז): עד היכן תכלית יסורין... אפילו הושיט ידו לכיט לטול שלש, ועלו בידו שתיים, לכן גם על צער קטן נאמר: אבות דרבי נתן ג' ו' ע"ש.

שכבר המצוה הוא פי מאה משכר מצוה זו כשהיא נעשית בלי צער כלל, ואם יחוסף מעט צער נוסף בעשיית המצוה, יוכפל השכר טוב פי מאה (בסך הכל פי רבבה), כי הרי השבון זה נאמר על כל דרגה ודרגה של צער, כך שכל צער גדול יותר מכפיל את השכר פי מאה משכר המצוה המגיע על ידי צער קטן ממנו במקצה, מאחר שכלפי הדרגה הגדולה נחשבת הקטנה הימנה כמו שלא בצער, נמצא לפי חשבון זה, שערך המצוה כשמצטרף בקיומה יכול להיות גדול אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים מערך אותה מצוה הנעשית בלי צער.

כלל הוא שהעושה את המצוה בצער ובעמל, על ידי זה נעשה יקרה לו מאד, ודבק ומתקשר יותר אל המצוה, ומתרחב קנינו במעלתה; וכבר ביארנו לעיל, כי כל עמל מרבה את הניקה של האדם לדבר שעמל בו, זהו ביאור אמרת ר"ל: לפתם צערא אנורא (אבות סוף מ"ה) — השכר גדל לפי מה שגדל צער ועמל המצוה, כי הרי שכר מצוה הוא השפע הרוחני המיוותר של כל מצוה ומצוה שזוכה בו האדם על ידי עשייתה, כך ביאר הגרי"ח עוולח"ו זצ"ל את מאמר ר"ל, שכל מצוה מצוה (ע"י רש"י רוח חיים) שהמצוה עצמה היא השכר, אם כן, הגדלת הדבקות במצוה ורכיב הקנין בה על ידי הצער העמל הוא הוא ריבוי השכר!

This mystery and secret of Torah extend all the way to God's own wisdom and will, and there is therefore no limit to the Torah's secrets and mysteries. The essential nature of Torah wisdom is not bound by this world, and this is the basic difference between the Torah and all other intellectual pursuits. For this reason, Torah must be studied differently than other kinds of knowledge. A discipline embodying secrets and mysteries that contain a limited kernel of truth must be studied with limitation. After all, the discipline must be studied according to its nature. But the wisdom of the Torah is infinite and unbounded, so its study cannot tolerate limitation. Therefore, the human being who studies it must, as Rashi says, be engaged with all his strength and be preoccupied with it. Only then can Torah be studied properly. Consequently, Rashi's two conditions are in reality only one.

18 Someone who studies Torah as if it were just another discipline makes of it an ordinary subject, and when it is so treated, it becomes a potion of death, the poison of the human spirit. Conversely, one who studies Torah by going to the "right" is constantly bound and united with its unknown, with what he has not yet perceived, with what he does not yet understand. He is the wise man who brings the Torah's wisdom into actuality. But the one who goes to the "left" of the Torah is bound and united with the transitory, and he draws the existence of the Torah toward his personal preferences.

The one who goes to the "left" of Torah searches in it for the logical processes of other disciplines, and his efforts are in vain. He will find a Torah laden with contradictions. The basis of human thought is human logic, and in the Torah he will find the opposite of this logic. He will find two passages that contradict one another, but he will not find the third passage that comes to reconcile them. He will see that the Torah forbids this and requires that, but his human logic will not understand the

reconciliation that *עשה ה'חקה לא תעשה*, a positive commandment overrides a negative commandment. Before his very eyes he will see an apparently anachronistic welter of earlier and later, not realizing that the Torah is not written in chronological order (אין מוקדם ומאוחר בתורה). And, indeed, if he is one of those who thinks and as a result notices such contradictions in his human thought process, then he may come to deny the Torah and the Giver of the Torah — and the Torah itself will have become his potion of death.

Whatever a person attains in Torah knowledge provides him with satisfaction in proportion to how much he regards it as bound up in the mystery he has not yet been privileged to reveal and uncover. Praiseworthy is the man... whose desire is in the Torah of Hashem, and in his Torah he will meditate day and night" (Tehillim 1:1-2). When man's entire will, desire, and ambition are inextricably bound up with Hashem's Torah — to the Torah that is still Hashem's because it has not yet been revealed to human understanding — only then is he capable of sensing the infinite pleasure of his own Torah which he has already succeeded in attaining. Every second, every minute during which someone lacks effort and struggle in Torah study, every minute that is free of struggle to master Torah — in these moments he is severed from the secrets and mysteries of Torah, and in such moments he has lost the pleasure of Torah.

From the above we can infer that someone who goes to the "right" with Torah — has, as a result of his constant bond with the mystery of the Torah, never dragged down to a human level what he has already accomplished, what he has come to understand of the Torah. Rather, he has come to understand the Torah from its aspect of Divine mystery, the mystery of eternity — its aspect of God's will.

This is what we call *daas Torah*, meaning that the judgment (*daas*) of the person who studies is united with the secret and mystery of the Torah. It is this *daas Torah* that the great Torah figures of all generations were privileged to have. By means of this *daas Torah*, the great men of Torah actually see what others, at best, know but do not see. The great Torah leaders are granted a "visual sense" of the world of the Torah's mystery, the world of eternity, while lesser people understand and feel everything only according to the small world they inhabit, the revealed world.

Woe to those who pose questions in the name of Torah — sincerely or insincerely — to the Torah greets, to the point where they ask, "Who appointed them *gedolim* that we must obey them?" Such people would reduce Torah authority to the minuscule dimension of an appointment or a position.

Not only do the Torah giants understand wisdom, they see deeply into wisdom, as Shlomo Hamelech said: "My heart saw much wisdom" (Koheles 1:16).

Fortunate is the community and fortunate is the individual who "go to the right with Torah." They will be granted *emunas chachomim*, faith in the sages, to subject themselves to the authority of the Torah giants and to conduct their lives in accordance with *daas Torah*.

דבריו של הספרנו מתבאר היטב מולך הדברים והתפתחותם.

ההתחלה היא שהארץ הנה נעשה "ברוך" במצות ה', אינו מקים את החוקים, דחינו את המצוות שאינו יכול להסביר על פי שכלו הקט וסברותו, אלא הוא מקים ועושה רק את מה שנראה בעיניו.

את תחילת הפרשה (פסוק ג') "אם בחוקותי תלכו", דרשו חז"ל "שתהיו עמלים בתורה", ואילו כאן נכתב הצד השני של המטבע "אם בחוקותי תמאסו", אשר ממילא מתפרש על מי שאינו עמל בתורה, והדברים תמוהים, היאך נאמר שמי שאינו עמל בתורה בהכרח שהוא מואס בתורה. כדברים אלו ראינו בגמרא (שבת פח:) אמר רבא למיימנים בה סמא דחיי, למשמאילים בה סמא דמיתה, פירש רש"י למיימנים - עוסקים בכל כוחם וטרודים לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהוא עיקר עביל, נמצאנו למדים שהמשמאילים הם אלו שאינם עוסקים בה בכל כוחם וטרודים לדעת סודה, ולהם התורה היא סם המות, ושוב אנו עומדים בפני אותה תמיהה, שהרי רק יחידי סגולה עוסקים בתורה בכל כוחם, וכי כל שאר החלמידי חכמים שעוסקים בתורה אבל לא בכל כוחם, עליהם נאמר שהתורה היא סם המות, וכמו כן לא תובן הערות והקביעה הזאת, שאם לא נהיה עמלים בתורה בהכרח שנהיה מואסים בתורה, לאן נעלם אותו מרחב גדול בין העמלים בכל כוחם לבין המואסים, שבו נמצא רוב המכריע של כלל ישראל.

ונראה פשוט שאין זו עדות על היחיד, אלא זו עדות על הציבור, ברור שישנם הרבה יראים ושלמים אשר אינם עמלים בתורה, ובדאי שלא בכל כוחם,

אבל קיומם מתאפשר רק הודות לאחיהם אשר עמלים בתורה בכל כוחם, אכן בתולדות ישראל ראינו בחוש, שאין קהלת קודש של יראים ושלמים המתקיימת לאורך זמן ללא גדולי תורה וישיבות הקודש. בלעדיהם הקהלה התדרדרה במהרה למצב של "בחוקותי תמאסו", (דוגמא לזאת היא יהדות איטליה, שהתבוללה ונעלמה משום שלא היו בה ישיבות וגדולי תורה). כן ראינו אצל יואי המלך (קידושין טו.) שהרג את כל החכמים, ובסופו של דבר (ברכות מח.) לא ידע איך לברך, וכבר

בביאור הענין, נראה להתקדם דברי המדרש (ירי ג'א') הבן יקיר לי אפרים, ביוקר ישראל עומדים לי, בנהוג שבעולם אלף בני אדם נכנסין למקרא יוצא מהם מאה, מאה למשנה ויוצאין מהן עשרה, עשרה לתלמוד יוצא מהן אחד, הה"ד אדם אחד מאלף מצאתי ע"כ. ופירש המתנתג כהונה "יוצא מהן אחד להוראה", שמעתי מקשים בשם החידושי הרי"ם, למה לא להכניס רק אותו אחד שיצא להוראה, ולא זכיתי להכין קשותי, שהרי אין זה נקבע מראש מי זה הוא שיצא להוראה, ובעצם כל אחד יכול לצאת להוראה.

אולם יחירא מוה, האלף מעמיח את האחד, ואם לא יכנסו אלף גם לא יצא אחד, מאידך אם לא יצא אחד, או גם לא יכנסו אלף, זה מבנה העשוי כמקשה אחת, יסודו באלף למקרא, מעליו המאה למשנה, מעליו העשר לתלמוד, ובקדוה האחד להוראה, רובד אחד בלבוז אין לו קיום, רק המבנה כולו בשלמותו יכול להתקיים, ומדויק לפי זה לשון המדרש "ביוקר ישראל עומדים לי", ולא כתב כפשוטו "ביוקר ישראל עולים לי", וצאמת האלף שנכנסים למקרא אינו מזיז שהקב"ה משלם עבור האחד להוראה, דברור שהקב"ה גם חפץ באלף למקרא, אלא פירושו שהמבנה של כלל ישראל בצורה שהוא עומד, הוא יקר כי צריך את כולו, מהמסד של האלף למקרא עד הטפחות של האחד להוראה, מבנה שרק יכול לעמוד בשלמותו, עומד ביוקר, הוא אשר דברנו, ללא "עוסק בתורה בכל כוחו" בקדוה אין שום בנין תורה יכול להתקיים, אלא הוא קורס למצב של מואס בתורה.

22 קצת שיגא - פרשת בחוקותי  
אין אדם יכול להרדור בבת אחת, על ידי שלא עמל בתורה, לכוז מדינה שפלה של כפירה בעיקר ושל ידע את ריבונו ומחכות למרוד בו, ואף מונע אחרים מלעשות, ועוד. והרי כל זה חולק הנה מתחיל מכך שאינו עמל בתורה, ואמנם מי שאינו עמל בתורה יש פירו עוון, אבל אין עון זה גורר אותו במהירות לעבר פי פחת של שבע עברות ומדות הללו.

הספרנו כותב כאן "מאחר שלא תלכו בחוקותי לא תעשו את כל המצוות, אלא תעשו מהם הנראה בעיניכם בלבד, ואם את משפטי תגעל נפשכם, תגעל אותם כמו שמקרא אדם בבוהה מוסכמת, מבלי אין דרך למאס אותם כהיותם טענם נודע והגון, וזאת הגעילה למשפטים לא תהיה אלא כדי לפרוק מעליכם על כל המצוות, כאמרם ו'ל: יודעים היו ישראל בעבודה זרה שאין בה ממש ולא עבדי עבודה זרה אלא להתיר להם עריית בפרהסיא, (סנהדרין דף טו ע"ג), וכן העיד הנביא כאמרו 'לא יתנו מעלליהם לשוב אל אלקיהם כי רוח זנונים בקרבם' (הושע ה' ד').

226

ראיתי קץ, רחבה מצוותיך מאד. רש"י: לטוף כל דבר, יש קץ למנוח סופו, כלל מלווין רחבה מלך ואין קץ למלכה שלה. דבר זה אמרו דוד ולא פירשו, אמרו איוב ולא פירשו, אמרו יחזקאל ולא פירשו עד שבא זכריה בן עדו ופירשו... דכתיב ויאמר אלי מה אתה רואה? ואומר: אני רואה מגילח עפה, ארכה עשרים באמה, למה של הקדוש נרוך הוא, ורחבה עשר באמה כשהיא עפה היינו כפולה - וכי פשטת לה, לפילמה היא עשרים נעשים - הויא לה עשרין בעשרין, וכתיב היא כתובה פנים ואחור. וכי קלפת לה - דמטין קליפה זו נחלש חנימה שהיא כל כתיבה מלך אחד - הויא לה ארבעין בעשרין... נמצא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה. (עיין ברש"י את החשבון).

כמה להתרגש! כל היקום כולו, אשר אין לנו מושג הכי קטן מגדלו, מאלפי ורכבות הכוכבים וכוכבי הלכת, הימים והנהרות "שמי השמים והמים אשר מעל לשמים", וכל זה, מגיע רק לחלק משלשת אלפים ומאתים ממדתה של התורה הקדושה! ואת התורה הזו כל יצור אנושי חייב ללמוד, איש איש לפי שכלו, הבנתו והכוחות אשר הטביע בו יצרו. התורה הזו: לא בשמים היא לאמור, מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו... ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבור לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשנה. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו. אכן, התורה קרובה מאד לאדם, צריך רק לעשות את הצעד הראשון לקראתה, ואחר כך האדם ימצא בה את כל מכושו. וכמאמר חז"ל: אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב נוצר תאנה ואכל פריה. למה נמשלו דברי תורה כתאנה? מה תאנה זו, כל זמן שהאדם ממשמש בה, מוצא בה תאנים, אף דברי תורה כל זמן שהאדם הוגה בהן, מוצא בהן טעם. מצד אחד התורה

בעולם המדע, הרפואה ההנדסה וכו', רק למדענים רשות להביע דעה. כל מי שלא נכנס בסוד החכמות הללו מרגיש את עצמו קטן ולא יעזו לפצות פה ולהביע דעה בעניינים נשגבים שאין לו בהם מושג. ואילו כאשר מדובר בעניינה של תורה, כי אז כל ננס, חכם בעיניו, ופוחז אח פה האתון שלו להביע דעות ולומר את "חווות דעתו" על דברים העומדים כרומו של עולם, שאין לו בהם שום מושג. על כנון דא נאמר: ראתי חכם בעיניו תקווח לכסיל ממנו. כך, שמענו על עיתונאים שדיווחו לקראת חג הסוכות על

28 ונחזור לשאלתנו הראשונה. איך ייתכן, שאחרי שהאדם רואה כמה חוסר הידיעה היא אם כל חטאת, כמה מכשולים נוכעים מנגע הבערות, אין בכל זאת, הוא לא ניגש לבית המדרש לדרוש אלהים, לברר עצמים במקורות המסורת? תשובה אולי חלקית נמצא בפירושו שחז"ל נתנו לנו על הפסוק שהבאנו לעיל: לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא. רבא אמר: לא בשמים היא: לא תימצא במי שמגביה עצמו עליה כשמים, ולא

תימצא שמרחיב במי דעתו עליה כים. רבי: יוחנן אמר: לא בשמים היא: לא תימצא בגסי הרוח. ולא מעבר לים היא: לא תימצא לא בסחרנים - ממזין נעירות - ולא בתגרים. 10

גאווה מובילה לבערות  
הנה כי כן, יש כאן גילוי על מידת הגאווה של האדם. בטבעו של כל אדם לחשוב על עצמו כאילו הוא יודע את הכל. הכל נהיר לו. זוהי פחיתות כבודו אם יצטרך להודות על האמת ולהראות שאינו יודע משהו. קשה לאדם לומר: אינני יודע. למד לשונך לומר: איני יודע שמא תחבדה יאמרו. זוהי עצת חכמינו בתלמוד. אם האדם יצא בהנחה שאינו יודע, שיש לו עוד הרבה מה ללמוד, אם יכניע את עצמו לפני מי שחכם יותר ממנו, אם ידא את מידת הגאווה אשר בו, כי אז יהיה לו יותר קל לשאוב מלא חפניו חכמה, ואז יתברר לו כמה הוא לא היה יודע קודם וכמה גדול התענוג האמתי של ידיעת האמת הצרופה, או אז, ילמד, ולא ייכשל בשבעת המכשולים הנובעים מחסרון הלימוד, ואז ימנע מעצמו ומכל עם ישראל את התוכחות המחרידות ואת הקללות החמורות שהתורה הוציאה למי ש"לא למד".

23 ושרש ההנהגה זו נובע מכך שאדם זה אינו עמל בתורה, כי עניין העמל בתורה הוא שאפילו כשאדם אינו מבין בשכלו את התורה, הוא אינו מבטלה ח"ו, אלא הוא עמל ומתייגע עד שזוכה להבין. וזה האיש שעושה רק את מה שנראה בעיניו, הוא אינו עמל בתורה, אינו רוצה ואינו מנסה להבין את מה שמעבר להבנתו ולשכלו, ולכן הוא מקיים רק את מה שהוא מבין בשכלו.

ולכן ההדרדרות שלו מתחילה בקיום מצוות שכליות בלבד, אבל זה מסתיים \* בניטול משפטים שהם יזכו ממתקים וכולו מחמדיים (שיר השירים ה. טו) ובכפירה בעיקר ר"ל.

והנה בהמשך (פסוק טז) כתיב יען וביען במשפטי מאסו ואת דוקתי געלה נפשם. משפטים הם דברים המובנים בשכל האדם, ואין יתכן למאוס במשפטים, הלא זה הפך השכל.

24 אבל זהו העניין של "ילכו אחרי ההבל והחבל" (מלכים ב. י. טו. דמיה ב. ה.) אם מתמזים בדברי הבל נעשים מציאות של הבל, עד כדי כך שמאסו אפילו בדברים המובנים בדרכי השכל.

ולאמיתו של דבר, מהחזת למעטה השכל, כפיכח, חכמה חכמיה הנוראה של יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו, כדומה למרוד ואנשי סדום. כי הוא יודע את תוכו בעולמו ואת עובדה היותו עבד ה' יתברך, ולמרות זאת, מה שהוא לומר תורה ומה שהוא מקיים מצוות, הוא אינו עושה זאת מחמת אהבתו עבד לה, אלא מפני שכך נראה לו בעיניו ובשכלו, וזוהי מרידה בריבונו. שיועד אותו ומתכוון למרוד בו.

ובזה הוא מוציא את עצמו מכלל עבדי ה', כי עבדי ה' עובדים את בוראם, ואילו הוא אינו עובד אלא את שכלו, היות שאינו מקיים מצוות מפני שכך צויה ה', אלא מפני שכך נראה לו, בעיניו.

ההתפתחות הנובעת מגישה מוטעית זו היא, שיחוקתי המאוס, דברים שאינם לפי קט שכלו ושאינם נראים בעיניו, הרי שלא רק שאינו מקיים אותם, אלא הוא מאוס בהם ומאוס באחרים העושים אותם.

וכשם שדרך בעליה היא שאין אדם נעצר באמצע הדרך, אלא אם הוא זכה \* הרי הוא עולה תעלה, ער למעלה, כן להפך, כשמתחילים להכריר, יורדים רחיל במדרון תהומות.

25 ולכן אפילו אדם מקיים את המצוות והמשפטים שהם שכליים, והוא לומד דברי תורה, את מה שהסברא תופסת ונתנית מחם, אבל אינו לומד ואינו מקיים את המצוות והמשפטים שאינם נראים בעיניו, על כן לא ימלט ממנו הכלל שעברה נרדת עברה (אבות פ"ד משנה ב). ואחרי שאדם מעמיד את עצמו על פסי שכלו בלבד, הוא מגיע ל"תעל נפשכם" למצב שמקיא בכוחו מוסכמות, היות שאפילו את המצוות המובנות לו בשכלו, סבל מקום הוא מדרדר למצב שמאוס ונעלה נפשו דרעה גם בהם.

וסיבת הדבר שהוא מקיא אותם, כי הוא ותניע מתחילה על דרך לא טובה, \* התחיל ללכת בדרך קיום מצוות שכליות בלבד, ושרשו נובע עמוק בפנימיותו, שבתוך חובו חבו רצון האווני, גשמי חומרני הרוצה להיגות מתפני הנוף, אלא שבתוך יחודי לומד תורה ושומר מצוות, הוא משכיל עם יצור הרע לעטוף את רצונו במהלך שכלי והגיוני בביבול.

26 נאות בחוקתי דשא ה' וזו טיבאך

שלחתי אל נכון משגיח, אבל לא אליך, כי אם לשותף שלך! - אבל, כבוד הרב, אין לי שום שותף! - אבל אני למדתי בתלמוד: כשר שבטבחים שותפו של עמלק! לשותף הזה התכוונתי ואליי שלחתי את המשגיח. אכן היהודי הזה לא למד, ואינו יודע מהו כחה של נגיעה, וכמה יכולה נגיעה לסלף את שיפוטו של אדם עד כי עלול הוא להיכשל ולהכשיל אחרים. הוא יותר היתר לעצמו ועלול לבא ולמכור בשו"ל כשר לציבור. יש להצמיד לו משגיח. המשגיח, הנמצא על תקן של "יודע", ימלא את חסרון הידיעה של בעל האיטלין.

אשר על כן מבינים אנו את החשיבות של התפילה שהתקינו לנו רבותינו מדי יום ביומו: ותן בלבנו בינה לחבין ולהשכיל, לשמוע, ללמוד וללמד - כמה לשונות של בקשת הידיעה! ורק אחרי זה - לשמוע ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך. השלב הראשון הוא הידיעה, על כל הרמות המתייחסות אליה, ואחריו בא השלב של שמירה ועשייה, והשלב הסופי "לקיים". וכי "לשמור ולעשות" אינו מספיק? מהו "לקיים"? אלא "לקיים" חוזר על כל הבקשה, כולל ההבנה, הלימוד, הידיעה והעשייה.

29 BEYOND THE STATUS QUO: PREPARATION FOR RECEIVING THE TORAH  
R. Zev Jaff

Thus, man is referred to as "one who walks" (*Zechariah* 3:7), as opposed to the angels, who are referred to as "those who stand still" (*ibid.*). Man, by the very nature of his creation, must constantly strive to perfect himself. When he is not moving in a positive direction, then of necessity he will be moving in a negative direction. Stagnation — assuming a status quo — is not possible in this world of constant movement.

Navigating this world can be compared to trying to ascend the down escalator. If one stands still, he descends; if he walks, he will maintain the status quo. Only if he exerts effort will he ascend higher. This constant desire and striving for more lofty levels of Torah observance is not merely desirable and commendable: without it, one will find himself descending into a well of bitterness and contempt for Torah, spawned by the guilt he innately feels from shunning the goal that he should be in the process of attaining.

30 THE SEVEN STEPS TO DENIAL

Rashi relates that if one does not put effort into Torah learning and observance, he will fall seven consecutive levels: (1) he will not learn, (2) he will not perform the mitzvos properly, (3) he will be disgusted with those who keep the mitzvos, (4) he will hate the sages, (5) he will attempt to dissuade others from keeping mitzvos, (6) he will deny mitzvos, and (7) he will become a *kofer b'ikar* — he will deny the main principle, G-d Himself.

At first glance this seems exaggerated and unrealistic. Just because one fails to put effort into Torah, will he inevitably be an atheist? There are many people who practice status-quo Judaism, who stagnate at a comfortable level of learning and observance, but they are fine Torah-observant Jews. Some have even made an ideology of that practice — middle-of-the-road, mellow Judaism — yet they are not atheists. Some have followed this course for two or three generations, and they, too, are not atheists.

Perhaps Rashi is describing the following phenomenon, which is frighteningly true-to-life:

A fine Torah-observant, *shomer Shabbos* Jew has found his comfortable niche of Sabbath observance. He does not drive on Shabbos, answer the phone, or turn on electrical appliances, but he has never really learned the intricate laws of Shabbos. Although he knows there is more to learn and observe, he resists, since this would com-

PLICATE and upset his lifestyle. Although he has an idea that there is some concept to the prohibition of *borer*, selecting on Shabbos, for example, he is not interested in upgrading his Shabbos observance, because change is uncomfortable. Yet in his quest for comfort he does not want to feel guilty, because guilt is also uncomfortable.

How does one successfully resist positive change and at the same time maintain a guiltless conscience?

31 The *yetzer hara* has devised seven defense mechanisms that have become part of the human psyche to achieve this goal. These are the seven levels Rashi describes that one descends, going down one level after another until the basement of the *kofer b'ikar*.

Let us follow the anatomy of this descent.

Our subject, Mr. Status Quo Judaism, resists putting in the effort of upgrading his Shabbos observance to include the laws of *borer*. In order not to feel guilty about this, he must avoid learning — not, *chas v'shalom*, that he shouldn't learn any Torah, but anything that could remotely inform him about the laws of *borer*. The less he knows about *borer*, the less he has to feel guilty about.

הרצון להשיג את החכמה ישריש באדם גם את האמונה הטהורה, שהענשים בידי השי"ת, שהכל ביד ההשגחה, וכפי שמציין רש"י בתחילת הפרשה: אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי מארץ מצרים, מהיות להם עבדים, ואשבור מוטות עולכם, ואוליך אתכם קוממיות<sup>18</sup>, אני ה' אלהיכם: כדאי אני שמלמנו ני שאני יכול לעשות כל אלה, שהרי הולאתי אתכם מארץ מצרים, ועשיתי לכם נסים גדולים. ועל כן עצתנו לכל אלה הבאים בטענות לתופשי התורה ומפגינים את בערותם, כחולה שאינו יודע את חוליו: לכו נא לכית המדרש, פתחו ספר, למדו היטב, ועל ידי זה תגיעו לתכלית הטוב: טעמו וראו כי טוב ה' אשרי הגבר יחסה בו.<sup>19</sup>

32

Having descended to level 1 — not learning — he automatically descends to level 2, not doing; due to his ignorance of the halachah, he will not perform the mitzvos properly. Mr. Status Quo Judaism will know vaguely that the category of *borer* exists, but he assumes that it has nothing to do with his regular Shabbos behavior. This probably only applies to farmers and large commercial endeavors, he will reason. Hence, when he buys a mechanical bone plucker with which to remove the bones from his fish Friday night, he will buy a special silver one, especially *l'kavod Shabbos*, being totally unaware that not only is this action not *l'kavod Shabbos*, but he transgresses a Torah prohibition every time he uses it.

This arrangement continues until one Friday night Mr. Status Quo Judaism is invited to his neighbors for a Shabbos meal. The neighbor is more seriously committed to Torah observance, and when the fish is served, he studies the situation, deliberating how to remove the bones without transgressing the prohibition of *borer*.

Mr. SQJ looks at his neighbor and thinks, *This is crazy. Look at that fanatic! No one studies their fish before they eat it. This is extremism, fanaticism. Just eat the fish!*

33 Level number 3 is called "*mo'ei b'acheirim ha'osim*," being disgusted by others who observe the mitzvos one would like to ignore.

If one designates those who are careful to observe these mitzvos as fanatics, "*chinyuks*," and extremists, then the guilt generated by the other's observance is dissipated, since one does not feel guilty about not being a fanatic or a *chinyuk*.

Thus Mr. SQJ, having now descended to level 3, goes home after the meal guilt-free, has a serene Shabbos sleep, and awakens in the morning, thanks Hashem for not making him a *chinyuk* and a fanatic, "*shelo asani chinyuk*," and proceeds to shul.

34 When the rabbi gets up to deliver his *derashah*, Mr. SQJ cannot believe what his ears are hearing. "I have become aware that there are many fine *shomer Shabbos* individuals in our congregation," begins the rabbi, "who are totally ignorant of some of the basic laws of Shabbos — *borer*, for instance. Therefore, my *derashah* will be dedicated today to the importance of learning the laws of Shabbos."

Oh no, bemoans Mr. SQJ to himself. *Not the rabbi, too! This borer thing won't stop pursuing me. Not wanting to feel guilty about borer from the upcoming words of the rabbi, the yetzer hara provides Mr. SQJ with another defense mechanism, and so he descends to level 4, *soni es bachachomim*, despising the sages. Mr. SQJ scrutinizes the rabbi and thinks to himself, *It is not, chas v'shalom, what the rabbi is going to say that bothers me, and it's not as if I don't want to learn Torah, but not from that mouth. That rabbi is not a mensch. Why, twenty years ago he passed my grandmother on the street and did not say good morning.* Or he might think, *That rabbi is in it for the money. Look at the luxury car he drives. Or, That rabbi is a shlepper. Look at the jalopy he drives.* If he can't impugn what the rabbi says, he most certainly can find pretext to impugn the rabbi. *From that mouth I wouldn't listen to the Ten Commandments or even the Gettysburg Address.* Now Mr. SQJ can tune out the rabbi's exhortations without any pangs of conscience.*

35 However, there are more sincere individuals in the congregation who are not averse to spiritual growth, and they accept the rabbi's exhortation. One of them approaches Mr. SQJ after shul. "The rabbi's right," he says. "We are people who believe in the Torah and are Shabbos observant, yet there are basic laws of Shabbos we don't know, like *borer*. The rabbi has offered to give us a class in these laws. Why don't you join us?"

\* Oh no, thinks Mr. SQJ subconsciously. Just what I need to make me feel uncomfortable with my stagnation. So he responds with defense mechanism number 5.

Level 5 is *monei'a acheirim mila'asos*, preventing others from observing. He says to his neighbor. "So you want to be more *frum*? You want to upgrade your Shabbos observance and learn about *borer*? Let me warn you: you are taking a very dangerous step. *Borer* is just the beginning. You start with *borer*, and then it snowballs with more and more *chumras* till you will be full-fledged fanatics. I give you two weeks until you are taking a shower with a black hat on. Another few weeks and your wives will be wearing their *richels* down past their noses, which itself presents a danger of suffocation.

\* The subconscious desire to dissuade those who want to do what you do not want to do is level number 5.

36 This may discourage some individuals, but others are not impressed with Mr. SQJ's arguments and they persist. "Join us for the *shniur*. Be honest with yourself. Upgrade your Shabbos observance." To this Mr. SQJ now descends to level number 6 — denying the mitzvos. Although this sounds extreme, it can be described this way: "Do you think that if *borer* were a halachah I wouldn't be the first to join the *shniur* and observe it properly?" says Mr. SQJ to his persistent friend. "*Borer* is merely a *chumra*, a stringency." Or, "It's just one opinion. I don't know who the other opinion is, but there's always another opinion, and I'm for him." Or, "*Borer* is a *minhag*, a custom, and that *minhag* is not my family *minhag*."

\* Thus the halachah is reduced to an opinion, a *chumra*, or a *minhag*. This is denial of the mitzvah.

Finally, when the persistent neighbor brings a *Shulchan Aruch*, *Kaf HaChaim*, *Mishnah Berurah*, and Rav Eider in English, and demonstrates beyond a doubt that *borer* is a universally accepted Torah halachah, not a *chumra*, *minhag*, or isolated opinion, Mr. SQJ is forced to descend to level number 7: *kofer b'ikar*, denying the main principle, G-d. As his final defense mechanism, Mr. SQJ responds, "Okay, *borer* is a halachah, but I can't do everything. There's a limit to how much I can let halachos interfere and complicate my life."

37 Thus, the mitzvah is not the main concern, the *ikar* of his life, but rather a mere detail in life. Consequently, the Commander of the mitzvah is not the main *ikar* in his life, but merely One he "permits" to interfere with his life. This is *kofer b'ikar*, denying G-d being the *ikar*, the main focus, in one's life.

\* The complete picture that Rashi paints for us is so true-to-life that we must all feel both shock and inspiration when confronted

with these holy words. One can be a fine, Torah-observant Jew who is growing in Torah knowledge and observance ninety-nine percent of the time, but in that one percent that he resists growth and prefers to stagnate, he will be on one of these seven levels, on the descending escalator, on the way down to the basement of *kofer b'ikar*.

\* The areas where one resists growth and change vary from person to person. For some, it is Shabbos, others kashrus, others *tznius*, others interpersonal relationships, *middos*, or business ethics.

The story is told of the Gerrer Rebbe, the Beis Yisrael, that a student of Ohr Somayach Yeshivah came to him for a blessing. When introducing himself, he told the Rebbe, "I am from Ohr Somayach, but I am not a *ba'al teshuvah*." The Rebbe responded, "Why not?"

38 The *ba'al teshuvah* movement is not limited to estranged and alienated Jews; we are all *ba'alei teshuvah* and should be striving to return to the levels of perfection that every Jew is capable of reaching. As Jews fortunate to be Torah observant, let us make every effort to fulfill the "*nishma*" of Torah observance and merit that very special crown.

מבאר שם הנצי"ב זצ"ל: מכאן המקרא כאן על מה אי אפשר שתהיה הגאולה מיד, משום ש"משפטי מאסו". אפילו המצוות שיש בהן טעם, מכל מקום, החליפו הנהגותיהם כבר ואין יכולים לשוב בלי ידיעת תלמוד התורה, שהרי אפילו משפטים שיש בהם טעם, מכ"מ יש בהם פרטים בלי טעם, כידוע. "ואת חוקותי געלה נפשם" - חוקות התלמוד ותורה שבעל-פה הפליטה נפשם ויצאה מליבם. ואם כן אין להם זכות מעשי המצוות שרוצים לשוב ולעשות ע"כ.

באני כי נשנו שוב ושוב יסוד זה שהוא נכון לכל אחד מאיתנו, והוא נכון לכל אלה שחשקה נפשם לשוב אל בית ה' והם מתחילים בכל מיני סממנים חיצוניים ולעיתים גם עושים מעשים משונים שאין להם שום קשר ושייכות עם יהדות, ומאידך נשארים עמי הארץ, והופכים את הטפל לעיקר ואת העיקר לטפל, ויהדות כזאת אינה לרצון הבורא, ובסופו של דבר יוצא מכל זה חלול ה' גורא, כאשר הציבור הכללי סובר שמעשיו הם-הם היהדות, ואינם יודעים שאין למעשים שום דמיון ליהדות. כי יהדות מתחילה בעמלה של תורה, ורק על היסוד הזה אפשר לבנות מעלה

אך לא רק על אותם בעלי תשובה הדברים אמורים, אלא גם על כל איש ואיש, ובפרט על בני הישיבות החושבים שלמדנותם תבוא להם מרוב רוח וגאווה, מצעקות ועשיית רשם, ואינם יודעים שמכל אלה נשארת הרוח אבל רוחניות אין, ולמדנות מאן דכר שמים, ויראת שמים בכלל אינם יודעים מהי. כי יסוד היסודות ושוש העבודה התמימה שידע האדם מה חובתו בעולמו. והחובה הראשונה עליה אפשר לבנות בית גבה-קומות הוא תובת עמל התורה ולימוד התורה מתוך שקידה וחשק, ומתוך שאיפה גדולה לדעת את ה', לדעת עוד ועוד, ורק כך יגדל להיות למדן וירא השם באמת, כאשר כל אלה יבנו על אותו יסוד של עמל התורה

ומת הנרי"ס זצ"ל בספרו 'אור ישראל' (איגרת המוסר) לימדנו בזה כלל יסודי, וז"ל: "הנשגב והעיקר בשימוש רפואת התורה לתחלואי היצר, הוא ללמוד בעת זמנו ועינו עמוק היטב דיני העבירה עצמה. כי עינינו הרואה הרבה מהעבירות אשר האדם נמנע מהם בטבע, ולא יעבור עליהם אף גם בעת אשר ילחצנו לזה איזה דבר, וישנם עבירות חמורות מאלו, והאדם הזה בעצמו יעבור עליהם בנקל. דרך משל: חלק גדול מאחינו בני ישראל, כמעט רובם ככולם, לא יאכלו בלי נטילת ידים חלילה, אף גם בעת אשר ידעו ויצטערו הרבה. ובלשון הרע החמורה, בנקל יעברו עליה גם בלי האוה גדולה. ועתה הננו רואים כי עיקר השמירה מהעבירה היא רק לעשות את ההרגל [השימור] טבע אצל האדם. על כן, אף אם יתאמץ האדם הלזה ללכת בדרכי המוסר, ליגע עצמו בהשמירה מלשה"ר עם כל חושיו ורעיוניו כיאות, בכל זאת, כל עתה שלא נתחלף טבעו והרגלו בזה שלא יהיה לו שום חפץ טבעי לספר לשה"ר, יותר יעבור בנקל על לשה"ר מאשר יאכל בלי נטי' חלילה וכו', ולכן היסוד העיקר והעמוד הנכון להכין את עצמו לשמירה מהעבירות ועשיית המצוות, הוא רק הלימוד הרב בהלכה זו הנוגעת לעבירה זו או למצוה זו, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש, להיות העבירה מרוחקת ממנו בטבע, ע"כ לשון הגרי"ס.

40  
71 מ'א'ם'ן'א'ק'א' ש"חחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

כלומר, החלטה גרידא שלא לדבר לשה"ר אינה מועילה כלל. רק כאשר אדם מכין לעצמו חכמה מפורטת להתנתקות מאותה עבירה, כגון ע"י קביעת "חברותא" ללימוד הספר 'חפץ חיים' וכו', בזה עשה תשובה אמיתית על חטאו.